

Ergoterapeutiska åtgärder i förskola och grundskola

- en forskningsöversikt

Annika Byrkjeland

Anette Stubbe

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	4579, 4411
Författare:	Anette Stubbe & Annika Byrkjeland
Arbetets namn:	Ergoterapeutiska interventioner i förskola och grundskola
Handledare (Arcada):	Denice Haldin
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med detta examensarbete var att kartlägga vilka ergoterapeutiska åtgärder för elever i behov av särskilt stöd i för- och grundskola som finns dokumenterade i forskning. Detta examensarbete gjordes som en systematisk litteraturstudie, och analyserades med hjälp av en innehållsanalys. Arbetets frågeställningar var: Vilka åtgärder med fokus på aktivitet finns dokumenterade i forskning? Vilka åtgärder med fokus på miljöfaktorer finns dokumenterade i forskning? Vilka åtgärder med fokus på personfaktorer finns dokumenterade i forskning? Den teoretiska referensramen som användes var Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP). PEOP är en klientcentrerad modell där fokuset ligger på interaktionen mellan personen och dess miljö, som påverkar aktivitets utförande och delaktighet. 14 artiklar inkluderades i detta arbete, som sedan analyserades och tematiserades, teman som användes var aktivitet, omgivning och person. Det framkommer i forskningarna att ergoterapeutiska interventioner som gjorts i skolmiljön har haft en positiv inverkan på barnets aktivitetsutförande och deltagande i social samvaro. Det framkommer dock även att barnens rätt till skolbaserad ergoterapi varierar, och att en del barn lämnas utan det stöd som de skulle behöva.</p>	
Nyckelord:	Ergoterapi, intervention, förskola, grundskola, PEOP, litteraturstudie
Sidantal:	50
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational Therapy
Identification number:	4579, 4411
Author:	Anette Stubbe & Annika Byrkjeland
Title:	Occupational therapy interventions in preschool and elementary school
Supervisor (Arcada):	Denice Haldin
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>The purpose of this thesis was to map documented research on occupational therapy interventions aimed at special needs students in pre- and elementary school. The study was conducted as a literature study, and was analyzed through a content analysis. The questions for the thesis were formulated as following: Which interventions focusing on activity are documented in research? Which interventions focusing on environmental factors are documented in research? Which interventions focusing on personal factors are documented in research? The theoretical frame of reference used was Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP). PEOP is a client-centric model focusing on how the client's interactions with the environment impacts on activity performance and participation. 14 articles were included in this study, which then were analyzed and put into themes. The themes used were activity, environment and person. The research brings up evidence of the positive affects occupational therapy interventions have on the child's occupational performance and participation in social situations. Although the research also points out variations in the rights for school based occupational therapy, implying that some children in need of therapy are unable to receive it.</p>	
Keywords:	Occupational therapy, intervention, preschool, elementary school, PEOP, literature review
Number of pages:	50
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTETYÖ	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia
Tunnistenumero:	4579, 4411
Tekijä:	Anette Stubbe & Annika Byrkjeland
Työn nimi:	Toimintaterapeuttiset interventiot esikoulussa ja peruskoulussa
Työn ohjaaja (Arcada):	Denice Haldin
Toimeksiantaja:	
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa tutkimusta toimintaterapeuttisista interventioista erityistuen tarpeessa oleville oppilaille esi- ja peruskoulussa. Menetelmänä käytettiin systemaattista kirjallisuuskatsausta. Artikkeleiden analysoinnissa edettiin sisältöanalyysin kautta. Kysymyksenasettelu oli: Mitä aktiviteettiä keskittyviä interventioita on tutkittu? Mitä ympäristötekijöihin keskittyviä interventioita on tutkittu? Mitä henkilötekijöihin keskittyviä interventioita on tutkittu? Teoreettisena viitekehystenä oli käytössä Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP). PEOP on asiakaskeskeinen malli, joka keskittyy yksilöön ja sen ympäristön vuorovaikutuksen vaikutuksiin tämän suorituksissa ja osallisuudessa. Tiedonkeruun jälkeen 14 artikkelia analysoitiin, tematisoitiin ja sisällytettiin työhön. Teemat olivat toiminta, ympäristö ja yksilö. Tutkimuksissa tuli esille, että toimintaterapeuttiset interventiot kouluympäristössä ovat edesauttaneet lapsen sosiaalista osallistumista ja toiminnallista suorittamista. Tutkimuksessa tuli tosin ilmi, että kaikilla lapsilla ei ole tasavertaista oikeutta saada toimintaterapiaa kouluympäristössä. Tämä johtaa siihen, että osa lapsista, jotka ovat avun tarpeessa, jäävät ilman terapiaa.</p>	
Avainsanat:	Toimintaterapia, interventio, esikoulu, peruskoulu, PEOP, kirjallisuuskatsaus.
Sivumäärä:	50
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
2	BAKGRUND	8
2.1	Frivillig förskola och läroplikt.....	9
2.2	Barn i behov av särskilt stöd.....	9
2.2.1	<i>Elevens rätt till stöd i för- och grundskolan</i>	10
2.3	Ergoterapeutiska interventioner i skolkontext	11
2.4	Ergoterapi i elevvården.....	12
2.5	Teoretisk referensram.....	13
2.6	Tidigare forskning	15
3	SYFTE	18
4	METOD	18
4.1	Urval och datainsamling	19
4.2	Kvalitetsgranskning.....	20
4.3	Analys.....	21
4.4	Etiska reflektioner	21
5	RESULTATREDOVISNING	22
5.1	Aktivitetsrelaterade åtgärder.....	26
5.2	Omgivningsrelaterade åtgärder	28
5.3	Personrelaterade åtgärder.....	30
5.4	Sammanfattning av resultat.....	31
6	RESULTATDISKUSSION	33
7	METODDISKUSSION	35
8	IMPLIKATIONER FÖR ERGOTERAPI OCH FORTSATT FORSKNING	36
	KÄLLOR	38
	BILAGA 1	
	BILAGA 2	
	BILAGA 3	

FÖRORD

Kunskap har ett särskilt,
högst personligt pris.
Det kostar tid och vilja
att bli riktigt vis.

Så många ord att läsa...
ett slit som stundtals tär.
Men det finns mål och mening
med allt det som man lär.

Du får ett hederspris
för just det du studerat,
när du får ditt betyg
för allt som du presterat.

Så känn dig extra stolt nu
när skolan släppt dig fri.
Och använd din "biljett"
till det du helst vill bli.

- Siv Andersson

Vi vill tacka våra nära och kära,
samt vår handledare Denice Haldin,
för tålamod och goda råd.

1 INLEDNING

Vi fick idén till detta arbete efter att vi båda samlat på oss erfarenhet från jobb inom för- och grundskolor, som hade elever med till exempel tourettes syndrom och ADHD i vanliga klasser. Vi lade märket till att de barn som var i behov av stöd under skoldagen, inte alltid fick möjlighet till den mängd av stöd som de skulle behöva. Lärarna hade även svårt att hantera barnen i olika situationer och barnen blev ofta utskickade från rummet, något som vi tror kan bero på lite kunskap om diagnoserna och brist på resurser och tid. Eftersom vi båda har ett brinnande intresse för att jobba med barn i framtiden, började vi tillsammans fundera på hur vi som blivande ergoterapeuter kunde hjälpa dessa barn, och vilka interventioner ergoterapeuter som jobbar i skolvärlden använder sig av, både i ett tidigt och senare skede av barnets skolgång.

Skolan idag är en primär faktor som inverkar på barnens sociala, ekonomiska och psykologiska utveckling, endera positivt eller negativt. Den stora betydelsen som skolan har för individen, ställer då också krav på skolsystemet att stöda de elever som har svårigheter på ett sådant sätt att de kan ta del av skolaktiviteter. Detta är inte bara till gagn för individen, utan för hela samhället. (Rodger 2010:228)

När ergoterapeuter arbetar inom skolan, är fokuset på barnets förmåga att utföra de skoluppgifter som krävs för att kunna delta i rollen som elev (Munkholm et al. 2012). Barn med ett funktionshinder kan ha svårigheter med hantering av egenvård, rörlighet, kommunikation, lärande och lekar, som utgör en stor del av barnets skolupplevelse. Barn som har svårigheter med dessa förmågor kommer ofta i kontakt med en ergoterapeut för att hitta lösningar till att klara av vardagen i skolan (Rodger & Ziviani 2006:241). Även låg självkänsla och självkänedom kan påverka elevens aktivitetsutförande och delaktighet i skolan, och med hjälp av terapeutiska interventioner kan man fastställa elevernas psykiska välbefinnande och tillväxt från barn- till ungdomen (Espoon kaupunki 2012).

Enligt Salamancadeklarationen (Speres 1994), som bygger på FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och FN:s Standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning, skall den grundläggande principen vara att

alla barn skall undervisas tillsammans, oberoende av möjliga svårigheter eller ömsesidiga skillnader. Integrerade skolor måste erkänna och tillgodose sina elevers behov och ha utrymme för olika inlärningsmetoder och –tempon (Speres 1994). Elevers behov av stöd kan variera från lindrigt till mer omfattande och eleven kan möjligen behöva samtidigt olika former av stöd. I Finland bör eleven få från skolan olika former av stöd, som till exempel stödundervisning, specialundervisning på deltid, elevvårdstjänster, assistenttjänster och så vidare. (Utbildningsstyrelsen 2014a)

Målet med detta examensarbete är att i form av en systematisk forskningsöversikt, kartlägga ergoterapeutiska åtgärder för elever i behov av särskilt stöd i för- och grundskola som finns dokumenterade i forskning. Den teoretiska referensramen vi kommer att använda i detta arbete är Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP). Vi har även valt att inkludera barn som går i förskolan i denna studie, för att vi anser att det är viktigt att ingripa i ett tidigt skede alltså redan före skolan börjat. Vi vill uppnå en bredare förståelse för ergoterapeutiska interventioner i för- och grundskolan, och vi hoppas att detta arbete kan ge en inblick åt läsaren om vilken slags forskning som gjorts om ergoterapi i för- och grundskolan.

2 BAKGRUND

I bakgrunden lyfts upp teman som är relevanta i detta arbete. Först behandlas riktlinjerna för den frivilliga förskolan och grundskolans läroplikt i Finland. För att förstå hurudana rättigheter eleverna har i Finland, är nästa kapitel ägnat åt att ta reda på barnets rätt till stöd i skolan. Eftersom arbetet tar reda på olika ergoterapeutiska interventioner i skolkontexten, är nästa delkapitel tillägnat åt allmän information om ergoterapeutiska interventioner i skolan. Dessutom tas ergoterapi i elevvården upp som en möjlig stödform i skolan. Till sist behandlas den teoretiska referensramen som används i detta arbete, samt den tidigare forskningen som fokuserar sig på de bedömningsinstrument som ergoterapeuter använder i skolkontexten.

2.1 Frivillig förskola och läroplikt

I Finland har alla barn rätt till avgiftsfri förskoleundervisning. Undervisningen är dock frivillig, men i dag deltar största delen av sexåringar i förskoleundervisningen. (Utbildningsstyrelsen 2014c) I förskoleundervisningen ingår inga läroämnen, däremot följande centrala ämnesområden: språk och interaktion, matematik, etik och livsåskådning, natur och miljö, hälsa, fysisk och motorisk utveckling, samt konst och kultur. (Utbildningsstyrelsen 2014d) Målet med förskoleundervisningen är att främja barnens utveckling och inlärningsförutsättningar och stärka deras sociala färdigheter och frisk självkänsla med hjälp av lek och positiva inläringserfarenheter. Ett annat mål är att upptäcka problem som inverkar på barnens utveckling och lärande, angripa problemen i tillräckligt god tid och förebygga eventuella svårigheter. (Utbildningsstyrelsen 2014e)

Grundskolan omfattar årskurserna 1–9 och är avsedd för hela åldersklassen (7–16-åringar). Barnen i Finland är enligt Finlands lag läropliktiga, vilket innebär plikten att inhämta den grundläggande utbildningens lärokurs (Utbildningsstyrelsen 2014g).

I utbildningsstyrelsens läroplansgrunder för den grundläggande utbildningen fastställs centrala riktlinjer för skolans fostrings- och undervisningsarbete, som till exempel skolans uppgift och grundläggande värderingar, och principer som gäller inläringssyner, lärmiljöer, verksamhetskultur och arbetssätt. Dessutom innehåller läroplansgrunderna information om riktlinjer för handledning, stöd, utvärdering, elevvård och samarbete mellan hem och skola. (Utbildningsstyrelsen 2014f)

I den grundläggande utbildningens lärokurs ingår de så kallade gemensamma ämnena modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, miljö- och naturkunskap, hälsokunskap, religion eller livsåskådningskunskap, historia, samhällslära, matematik, fysik och kemi, biologi och geografi, gymnastik, musik, bildkonst samt slöjd och huslig ekonomi (Utbildningsstyrelsen 2014f).

2.2 Barn i behov av särskilt stöd

Förskolan och skolan har ett specifikt ansvar för barn och unga i behov av särskilt stöd. När eleven riskerar att inte nå de lägsta kunskapskraven eller visar på andra svårigheter i

skolsituationer, bli frågan om särskilt stöd i fokus. (Specialpedagogiska skolmyndigheten 2013)

Flera barn kommer att ha behov av särskilt stöd av något slag under sin skolgång. Begreppet "behov av särskilt stöd" hänvisar till barn som har inlärningssvårigheter eller funktionshinder som gör det svårare för dem att lära sig i samma takt som de flesta barn i samma ålder. Om barn har behov av särskilt stöd, kan de behöva extra hjälp till exempel med att läsa, skriva, förstå information, uttrycka sig eller förstå vad andra säger. Dessutom kan de ha svårt med att få vänner, uppföra sig korrekt på skolan eller organisera sig. De sensoriska eller fysiska behov kan även påverka barnets skolaktiviteter. (Nidirect government services 2014)

2.2.1 Elevens rätt till stöd i för- och grundskolan

Enligt Finlands lag om grundläggande utbildning skall barn ha rätt till att få i skolan elevhandledning samt tillräckligt stöd för lärande och skolgång, genast när behovet uppstår. Ju tidigare eleverna får stöd desto bättre kan man försöka undvika mer omfattande och komplicerade svårigheter. (Utbildningsstyrelsen 2014a) Finlands lag definierar elevens rätt till stöd under skolgången på tre olika sätt: allmänt stöd, identifierat stöd och särskilt stöd. Stödet som eleven får skall vara planerat på lång sikt men samtidigt vara flexibelt vid behov. Specialundervisning ges åt barn med ett beslut om särskilt stöd, vid de andra nivåerna av stöd (allmänt stöd och identifierat stöd) kan andra former av stöd tillämpas under skolgången. (Utbildningsstyrelsen 2014a) Barnen i förskolan har samma rätt till studiesociala förmåner (till exempel elevvårdtjänster) som eleverna i den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen 2014b).

En del av fostran och undervisning är det allmänna stödet, som ska ges varje elev. Målet med detta stöd är att stödja eleven att uppnå undervisningens mål, vilket förutsätter att läraren utvärderar elevens utveckling och behovet av stöd. (Utbildningsstyrelsen 2014a)

Ett mer kontinuerligt, omfattande och individuellt stöd för elevens lärande och skolgång är det identifierande stödet. Då kan det vara att eleven behöver samtidigt flera olika former av stöd. Detta stöd bygger på en gemensam bedömning av elevens situation av lärarna, vårdnadshavare och elevvårdspersonalen. Eleven ska få det intensifierade stödet enligt en plan som skall göras upp för elevens lärande och skolgång.

Förutsättningar för att få detta stöd att fungera, är samarbete och planlighet. (Utbildningsstyrelsen 2014a)

Ett förvaltningsbeslut om särskilt stöd fattas för eleven om de andra stödformerna inte ger tillräckligt stöd. Då gör man en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas upp för eleven. I planen skall komma upp hur elevens olika stödformer ska ordnas. Förutom specialundervisning kan eleven behöva till exempel omfattande elevvårdsstöd, habilitering eller annat individuellt stöd. (Utbildningsstyrelsen 2014a)

2.3 Ergoterapeutiska interventioner i skolkontext

Enligt Sahagian Whalens (2003) sammanfattning av forskning, stöder ergoterapi i skolmiljön elever som upplever prestationsutmaningar gällande aktiviteter. Ergoterapi hjälper barnen effektivt att uppnå mål och färdigheter som krävs i skolaktiviteter, samt utveckla grundområden som stödjer dessa aktiviteter. Ergoterapeuter hjälper även vuxna i elevens omgivning, att omformulera åsikter och förväntningar gällande eleven. Diskussioner med föräldrar och lärare är en viktig del av arbetet, dessa samtal hjälper de andra parterna att förstå den ergoterapeutiska processen. Den ökade förståelsen har också bevisats ha en effektiverande verkan på den ergoterapeutiska interventionen. (Sahagian Whalen 2003) De bevis som presenteras i Sahagian Whalens (2003) studie, avser en rad olika diagnoser och behov inklusive elever med rörelsehinder, finmotoriska svårigheter, försenad utveckling och inlärningssvårigheter.

Ergoterapi får elever som har svårigheter att klara av dagliga uppgifter. Problem med aktivitetsutföranden kan ha en bakgrund i barnets operativa förmågor som emotionell reglering, svårigheter med visuomotorik, visuell perception, kroppsuppfattning eller motorik. (Espoon kaupunki 2012)

Grunden till ergoterapeutiska interventioner är att förstå den grad av svårigheter en elev möter i sina aktiviteter och hur barnets kunskaper och färdigheter kan anpassas enligt svårighetsgraden. Läroplanens krav, lärarens förväntningar samt skolans fysiska, sociala och kulturella miljöer bör också iakttas. Ett primärt mål för ergoterapeutiska tjänster i skolmiljön är att möjliggöra elevens deltagande i skolan som helhet, vilket innebär lek, sociala erfarenheter och studier. Ergoterapins fokus på resultat har tillämpningar inom

den akademiska, sociala, personliga förväntningar och fritidsaktiviteter där alla elever är engagerade. (Rodger & Ziviani 2006:241, 250)

Eftersom skolbaserade ergoterapitjänster bör vara relaterade till elevrollen påverkar detta på utvärderings- och interventionsmetoder, eftersom de skall vara lämpliga för användning i skolmiljön. En funktion som har väldigt stor vikt är förmågan att utvärdera eleven och ingripa i den naturliga skolkontexten. Detta kräver ett ekologiskt förhållningssätt som tar i hänsyn samspelet mellan barnet och miljön där aktiviteterna utförs, till exempel skoluppgifter. Med miljö syftar man på de fysiska, sociala, kulturella och tidsmässiga aspekterna som påverkar aktivitetsutförandet. (Munkholm et al. 2012) Att följa ett ekologiskt synsätt för bedömning och intervention i den naturliga skolmiljön innebär att de genomförs i klassrummet, under elevens vanliga rutiner. Eftersom ergoterapeutens bedömningar är baserade på att observera och utvärdera kvaliteten på elevens aktivitetsutförande, blir utvärderingsprocessen yrkesbaserad. (Rodger & Ziviani 2006)

Utvärderings- och planeringsprocessen samt verkställningen av interventioner skall göras i samarbete med andra parter till exempel föräldrar och lärare. Genom att fokusera på elevens roll, utvärdera kvaliteten av aktivitetsutförandet i undervisningsmiljön, och utveckla relevanta planer för intervention, kan ergoterapeuter medverka i elevens utveckling samt förbättra kvaliteten på den pedagogiska utbildningen. På detta sätt kan elevens resultat höjas avsevärt. (Munkholm et al. 2012) Heidi Gulddammer Groth (se Birch Smith 2013) säger, att om ergoterapeuter är fastanställda på kommunala skolor, kan problem hanteras när de uppstår istället för att låta dem utvecklas.

2.4 Ergoterapi i elevvården

Enligt undervisnings- och kulturministeriets förslag 2013 skall elev- och studentvården förbättras betydligt från och med 01.08.2014. Tyngdpunkterna kommer att flyttas från nuvarande individ- och problemcentrering så, att den i högre grad ligger på gemenskap och förebyggande arbete. För att främja välfärd och inläring skall elever kunna få stödinsatser med låg tröskel. (Undervisnings- och kulturministeriet 2013)

För att förklara hur ergoterapeuter kan vara med i elevvårdsteamet, har vi tagit som exempel Esbo stad som har ergoterapeuter i elevvården i flera olika skolor. Enligt Espoon kaupunki (2014), är ergoterapeuter medlemmar i elevvården, vårdpersonal och experter på sitt eget område. Som anställda av utbildningsverket är ergoterapeuter med i elevvårdens planering och utveckling. (Espoon kaupunki, 2012)

Ergoterapeuternas uppgifter i Esbo är att främja och upprätthålla elevens förmåga, aktivitet och livskvalitet. De jobbar både på individ- samt samhällsnivå för att stöda elevernas välbefinnande. (Espoon kaupunki, 2014) Till ergoterapeuternas arbete har hört bedömning av elevernas aktivitetsförmåga och behovet av rehabilitering, individuell- och gruppterapi samt att konsultera vårdnadshavare, skolpersonal och övriga parter i ärenden som gäller rehabilitering. Ergoterapeuterna har konsulterat skolsituationer så, att de möjliggör elevernas självständiga funktionsförmåga och deltagande. De har även bedömt och planerat hjälpmedel och modifikationer som behövts i skolarbete och skolmiljön. (Espoon kaupunki, 2012)

Eleven kommer till bedömning för behovet av terapi eller till individ- och gruppterapi från lärarens, elevvårdens eller vårdnadshavarens initiativ. Alla överenskommelser gällande elevens rehabilitering och ergoterapi, görs alltid i samarbete med vårdnadshavaren. Längden av terapi som utförs som individ- eller gruppterapi varierar enligt elevens behov från kort terapiperiod till flerårig terapiprocess. Ergoterapeuter genomför även i samarbete med de andra medlemmar i elevvården, olika grupper som förebygger elevernas uteslutning och stöder deltagande. (Espoon kaupunki, 2014)

Med hjälp av ergoterapi, har man försökt öka elevernas funktionella välbefinnande och aktivitet i skolan, samt förebygga åtgärder för att förhindra social utslagning. Ergoterapi har fokuserat sig på att tidigt upptäcka svårigheter, ge rehabiliterande stöd samt utveckla och genomföra samhällsbaserade arbetsmetoder. (Espoon kaupunki, 2014)

2.5 Teoretisk referensram

I detta arbete kommer den teoretiska referensramen Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP) att ha en central roll. PEOP är en klientcentrerad modell, vars uppgift är att förbättra dagligt utförande av de aktiviteter som är nödvändiga och

uppskattade av människan, organisationer och populationer, och deras meningsfulla delaktighet i omgivningen runt omkring dem. (Turpin & Iwana 2011:90) Denna definition tar upp två viktiga faktorer som är aktivitets utförande och delaktighet, och deras samspel med varandra. Modellens fokus ligger på interaktionen mellan personen och dess miljö, som påverkar aktivitets utförande och delaktighet (Turpin& Iwana 2011:90)

I figur 1 redovisas de fyra viktiga komponenterna för den teoretiska referensramen PEOP som är: aktiviteten (occupation), utförandet av aktiviteten (performance), det psykologiska, fysiologiska, kognitiva och spirituella, alltså personen (person) och miljön (environment). Det är interaktionen mellan dessa komponenter (prestation, miljö och aktivitet) som leder till aktivitetsutförande och delaktighet. (Turpin& Iwana 2011:90)

Figur 1 Person-Environment-Occupation-Performance Model (Turpin & Iwana 2011)

Den teoretiska referensramens två mål är att människan skall uppnå delaktighet och aktivitetsutförande, och i PEOP är målet med aktivitetsutförande att möjliggöra delaktighet i den sociala, kulturella, finansiella och politiska världen, där människor och organisationer existerar (Turpin & Iwana 2011:90).

Till personfaktorerna (de inre faktorerna) hör 5 olika faktorer; de psykologiska faktorerna, kognitiva faktorerna, spirituella faktorerna, fysiologiska faktorerna och de neurobeteendemässiga faktorerna. De fysiologiska faktorerna består av människans hälsa och kondition. Dessa påverkas av styrka, flexibilitet, uthållighet och rörelse och

spelar en viktig roll i många aktiviteter. De kognitiva faktorerna består av människans observation, kommunikation, inläring och rörelse, och dessa påverkas av bland annat minnet, produktivitet och resonemang. De spirituella faktorerna består av människans värderingar om meningsfullhet, och innebär att olika händelser och saker har olika mening för olika människor. De psykologiska faktorerna består av människans intressen, värderingar och attityder, som påverkar uppmärksamhet. Och med de neurobeteendemässiga faktorerna menas de sensoriska och motoriska systemen, som ligger som grund för utförande (Turpin & Iwana 2011:92-93)

Omgivningsfaktorerna (yttre faktorer), består av fem olika faktorer; det sociala stödet, sociala och ekonomiska systemet, kultur och även den byggda och den naturliga omgivningen. Det sociala stödet observeras inte, utan upplevs, och hur stort eller litet behovet av socialt stöd är upplevs olika av alla människor. Det sociala och ekonomiska systemet innefattar hur den samhällliga strukturen påverkar de resurser som finns tillgängliga för människan. Kultur innefattar de värderingar, beteende och tro, som går från en generation till en annan. Den byggda miljön består av alla hus, lokaler och gator, som är byggda av människor, och som på ett eller annat sätt kan hindra människor från att utföra eller delta i vardagens aktiviteter. Den naturliga miljön består av klimat, luftkvalitet och hur många timmar av solsken som det finns dagligen. Den naturliga miljön kan också påverka aktivitetsutförande och delaktighet, till exempel vid snöfall eller kraftiga regnskurar. (Turpin& Iwana 2011:93-94)

Eftersom syftet med detta arbete är att kartlägga vilka ergoterapeutiska åtgärder för elev i behov av särskilt stöd i för- och grundskola som finns dokumenterade i forskning, så kommer fokusen i arbete att ligga på person, miljö och aktivitet och dess utförande. Med hjälp av denna referensram, försöker vi få reda på interaktionen mellan personen (eleven) och miljön (skolmiljön), samt eventuella hinder som påverkar elevens aktivitetsutförande och delaktighet i skolmiljön. Artiklarnas resultat kommer att diskuteras med hjälp av teorin som stöd.

2.6 Tidigare forskning

Enligt Helena Hemmingsson är den forskning som söker evidens för arbetsterapeuternas insatser i skolan för mager, för att inte säga nästintill obefintlig (Arbetsterapeuten 2011).

Något som även vi märkt under vår sökning om relevanta forskningar om ergoterapi i skolan. Sökningen av artiklar har gjorts på internet via EBSCO, AJOT och Google Scholar. Som grund för vårt arbete, har vi valt att söka upp forskning om ergoterapeutiska bedömningar som används i skolan, för att få en bild om vad en ergoterapeut kan göra i en skolmiljö med barn, som på ett eller annat sätt behöver stöd under skolgången. Artiklarna som valts in, behandlar ämnet ergoterapi i skolan och är publicerade mellan åren 2002-2013. Artiklarna skall vara skrivna på finska, svenska eller engelska.

Lek är en aktivitet som påverkar barnens psykiska, kognitiva, sociala och emotionella utveckling. Det är dock än idag oklart vilken typ av lek som påverkar barnets utveckling mest, eller vilka särdrag som är speciellt viktiga i olika lekar. (Bundy et al. 2008) År 2008 gjordes en studie i Sydney, Australien där 20 barn deltog. I studien användes bedömningsinstrumentet Test of Playfulness (ToP), som visat sig ha reliabla och valida resultat med barn som utvecklas i en normal takt och med barn med behov av stöd. (Bundy et al. 2008)

The Assessment of Children's Hand Skills (ACHS), är ett bedömningsinstrument som kan användas med barn från 2 till 12 år. I en studie gjord i Sydney, Australien där 53 barn deltog, framkommer det att ergoterapeuter kunde använda sig av ACHS med barn för att få reda på barnens specifika handfunktion och att detta är ett pålitligt bedömningsinstrument att använda, såväl hemma hos barnet som i skolan (Chien et al. 2012).

Enligt Brown et al. (2003) forskning använder sig 83 % av ergoterapeuterna som deltog i deras forskning om olika bedömningsinstrument som går att använda med barn och unga, sig av standardiserade mätinstrument när de jobbade med barn som hade visuella svårigheter.

The Perceived Efficacy and Goal Setting System (PEGS), är ett bedömningsinstrument som kan användas med barn med funktionshinder, för att få reda på deras egna uppfattningar om hur de klarar av dagliga aktiviteter och för att sätta upp mål för kommande ergoterapi interventioner. (Missiuna et al. 2006)

I Norge börjar 40 % av de barn som diagnostiserats med Downs syndrom skolan 1 år senare än sina jämnåriga kamrater. För att studera barn med Downs syndrom och deras funktionella färdigheter, har man använt sig av bedömningsinstrumentet PEDI (Pediatric Evaluation of Disability Inventory) i en studie i Norge, för att ta reda på om uppskovet påverkat barnens inläring positivt eller negativt. (Dolva et al. 2007)

I en studie gjord av Case-Smith (2002), framkommer det att barn med skrivsvårigheter som fick tillgång till en ergoterapeut, lärde sig bokstäver bättre än barnen som inte fick ergoterapi, men till exempel snabbhet eller kunskap om siffror, förbättrades inte mer än hos de barn som inte gick hos en ergoterapeut.

The School Version of the Assessment of Motor and Process Skills (School AMPS), är ett bedömningsinstrument som går att använda i skolmiljön. Med dess hjälp kan man observera barn och deras funktionella färdigheter i klassrummet. I en studie gjord år 2002, framkommer det att flera ergoterapeutiska bedömningar kan orsaka att barnet tas bort från klassrummet för utvärdering, och på så sätt missar viktig tid för inläring. (Fingerhut et al. 2002)

Enligt Brossard-Racine et al. (2012) har det uppskattat att 10-30% av de barn som utvecklas i normal takt har skrivsvårigheter. Barn med skrivsvårigheter skickas ofta till ergoterapi för utvärdering och intervention. Trots att datorn nuförtiden är ett använt hjälpmedel i skolan, förväntas det dock att elever kan uttrycka sig i skrift i skolmiljön. I studien använde man sig av bedömningsinstrumentet The Evaluation Tool of Children's Handwriting (ETCH), som är det ända standardiserade bedömningsinstrumentet som baserar sig på alfabetet och har en mängd olika uppgifter som liknar de skrivuppgifter som görs i skolan.

Det framkommer i studierna, att alla de bedömningsinstrument som ergoterapeuterna använt sig av i forskningarna, är användbara i skolmiljön för ergoterapeuter. Även största delen av artiklarna påpekar, att bedömningsinstrument bevisar att ergoterapeutiska åtgärder har varit till stöd för eleven. Det kan dock ha en negativ inverkan på barnets skolgång, om bedömningarna tar upp för mycket av barnets tid i klassrummet. Istället kunde man använda sig av bedömningsinstrument som går att använda i klassrummet utan att behöva byta miljö. Skolmiljön och personen, i detta fall eleven, har en central roll i den tidigare forskningen.

3 SYFTE

Arbetets syfte är, att kartlägga vilka ergoterapeutiska åtgärder för elever i behov av särskilt stöd i för- och grundskola som finns dokumenterade i forskning. Följande frågeställningar har uppställts:

1. Vilka åtgärder med fokus på aktivitet finns dokumenterade i forskning?
2. Vilka åtgärder med fokus på omgivningsfaktorer finns dokumenterade i forskning?
3. Vilka åtgärder med fokus på personfaktorer finns dokumenterade i forskning?

4 METOD

Detta examensarbete utfördes som en systematisk litteraturstudie och utformades som en forskningsöversikt. Enligt Forsberg & Wengström (2013:27), definieras en systematisk litteraturstudie att den utgår från en tydligt formulerad fråga, som besvaras systematiskt genom att identifiera, välja, värdera och analysera relevant forskning.

Syftet är att kartlägga vilka ergoterapeutiska åtgärder för elever i behov av särskilt stöd i för- och grundskola som finns dokumenterade i forskning. Relevanta artiklar gällande syfte söktes via databaser och manuell sökning i bibliotek. Alla de artiklar som hittades, poängsattes med hjälp av checklistorna från Forsberg & Wengström (2013) och Willman et al. (2006). Till detta arbete redogjordes de forskningar som enligt poängsättning fick hög eller medel kvalitet. Till studien inkluderades även de artiklar som fick medel kvalitet, för att få tillräckligt brett resultat.

Syftet med en systematisk litteraturstudie är att åstadkomma en sammanfattning av data från tidigare genomförda empiriska studier. Den skall fokusera sig på aktuell forskning och vi har valt att använda oss av forskningar från 2002-2014. Till detta arbete skall data byggas på vetenskapliga tidskriftsartiklar. (Forsberg & Wengström 2013:30)

4.1 Urval och datainsamling

Enligt Forsberg och Wengström (2013:84), börjar urvalsprocessen med att identifiera intresseområden och definiera sökord. Sedan bestäms kriterier till exempel tidsperiod och språk, för vilka studier som kommer att väljas.

Inklusionskriterier:

- Kvantitativa eller kvalitativa vetenskapliga forskningar som behandlar ergoterapi inom skolkontext.
- Forskningar skall behandla barn i för- och grundskola i ålder 6-16
- Forskningarna är publicerade mellan åren 2002-2014.
- Studierna är skrivna på engelska, svenska, finska, norska eller danska.

Exklusionskriterier:

- Forskningar som behandlar ergoterapi i specialskolor.

Datainsamlingen gjordes från januari till april 2014. Datainsamlingen har gjorts via Nelli portalen, Nelli på distans och via Terkko Navigator. Artikelsökningen gjordes i databaserna Ebsco, American Journal of Occupational Therapy (AJOT) och Pubmed. Sökorden som användes var Occupational therapy, Occupational therapists, School environment, School based, School context, Elementary school, Preschool och Intervention. Sökorden kombinerades på flera olika sätt. Tabellen (bilaga 1) beskriver var sökningen gjorts, vilka sökord som använts, hur många artiklar som hittats, hur många abstrakt som blivit lästa och hur många artiklar som blivit valda till studien. Vissa sökningar gav många resultat, men på basen av artikelns rubrik kunde man se att artikeln inte passade inklusions och exklusions kriterierna, som till exempel artiklar som handlade om barn på daghem. Abstrakt på artiklar där rubriken var passande lästes igenom, men inkluderades inte ifall syftet i artikeln inte passade inklusionskriterierna.

Manuell sökning gjordes vid Arcadas bibliotek i mars 2014. Tidskrifter som lästes igenom, var Occupational Therapy Journal, Scandinavian Journal of Occupational Therapy, British Journal of Occupational Therapy, Australian Journal of Occupational Therapy, Arbeterapeuten, Journal of Occupational Science, Canadian Journal of Occupational Therapy samt American Journal of Occupational Therapy.

Arbetet inkluderade 14 artiklar, vilka delades på hälft och lästes igenom av oss båda. Artiklar har blivit exkluderade ur arbetet, på grund av att de inte har passat inklusionskriterier, till exempel att de har haft elever i specialskolor eller elever som var under 6 år.

4.2 Kvalitetsgranskning

För detta arbete användes checklistor på kvantitativa och kvalitativa artiklar av Forsberg och Wengström (2013:197-210). Med hjälp av dem värderades artiklarnas kvalitet som ”hög”, ”medel” eller ”låg”. Studier som hade låg kvalitet exkluderades i detta arbete. (Forsberg & Wengström 2013:116) För att kunna värdera artiklarnas kvalitet som hög, medel eller låg, poängsattes checklistorna för att få en klarare bild av artiklarnas kvalitet. Artiklarna poängsattes med hjälp av ett granskningsprotokoll (Willman et al. 2006:95). Granskningsprotokollet utformades och anpassades till hela litteratursammanställningen. Detta innebär att när vi använder oss av ett granskningsprotokoll tillämpat av Willman et al. (2006:95), måste vi modifiera frågorna i protokollet så att de passar våra artiklar. Vi har gått igenom checklistorna från Forsberg & Wengström (2013), och modifierat dem så att de passar arbetets syfte (bilaga 2 och 3). Artiklarna poängsatts så att av varje positivt svar i granskningsprotokollet tillgavs ett poäng, och av varje negativt svar gavs noll poäng. Exempelvis då granskningsprotokollet för kvalitativa studier innehöll 17 frågor, så kunde artiklar få 17 poäng allt som allt, vilket betyder att artiklar som fått mellan 12-17 poäng (70-100 %), är artiklar av hög kvalitet, artiklar som fått mellan 6-12 poäng (35-70 %), är artiklar av medel kvalitet och artiklar som fått under 6 poäng (under 35 %), är artiklar som fått låg kvalitet och inkluderas inte i detta studie.

Tabell 1. Granskningsprotokollet

Metod	Max poäng	Hög kvalitet	Medel kvalitet	Låg kvalitet
Kvantitativ studie	25	16-25	8-16	<8
Kvalitativ studie	17	12-17	6-12	<6

4.3 Analys

I detta arbete analyserades materialet med en innehållsanalys. Med innehållsanalys eftersträvar man till att förenkla och berika insamlad data. Innehållsanalysen består av att först kategorisera datan. Kategorisering innefattar att förenkla och strukturera texten under olika kategorier. På så sätt plockar man upp textens viktigaste delar. Syftet med att tematisera är att förenkla en komplicerad, detaljerad och omfattande data, samt att jämföra de olika texterna. Teman kan bildas direkt från det data man har och vad som kommer fram från dem, eller så kan man bestämma kategorierna på förhand utifrån tidigare undersökningar på temat. (Jacobsen 2012:146-147)

I detta arbete lästes artiklarna först igenom för att få en helhetsbild av materialet. Efter det identifierades viktiga punkter ur texten som svarade på syftet och kategoriserades under koderna ”aktivitet”, ”omgivning” och ”person”. De olika teman som användes, bildades utgående från den teoretiska referensramen PEOP. De olika koderna tematiserades till de olika teman som hade bestämts.

4.4 Etiska reflektioner

Innan arbetet med att göra en systematisk litteraturstudie påbörjas, bör etiska överväganden göras. Man bör välja studier som fått tillstånd från etisk kommitté eller där noggranna etiska överväganden har gjorts, samt redovisa alla artiklar som ingår i litteraturstudien samt arkivera dessa på ett säkert sätt i 10 år. Man bör även presentera alla resultat som stöder respektive inte stöder hypotesen (Forsberg & Wengström 2013:69-70)

Alla artiklar som blivit valda till studien kommer att presenteras. Detta arbete kommer även att arkiveras på internet. Till detta arbete valdes artiklar som var högst 12 år gamla, för att få så tillförlitligt resultat som möjligt. Tanken var att artiklarna skulle varit högst 10 år gamla, men på grund av att det var svårt att hitta tillräckligt med relevanta artiklar, förlängdes årsbegränsningen till 2002. Oredlighet förekommer inte i detta arbete, allt material som använts har bearbetats och skrivits med egna ord. Resultaten i detta examensarbete presenteras på ett så fullständigt sätt som möjligt. Skillnader och likheter som kom fram i textens innehåll har iakttagits, samt i resultaten beaktades textens kontext.

5 RESULTATREDOVISNING

I tabell 2 kommer de inkluderade artiklarna att kort redogöras med att beskriva artikelns författare, årtal, syfte, metod, resultat samt kvalitet. Artiklarna handlade generellt om olika ergoterapeutiska interventioner i skolmiljö, om elevernas funktionsförmågor och om skrivsvårigheter bland barn som går i skolan, och hur skrivsvårigheterna påverkar barnets aktivitetsutförande.

Tabell 2. Redovisning av inkluderade artiklar

Författare och årtal	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
Barnes et al. 2003	Ta reda på hur ergoterapeuter i skolor jobbar med barn med emotionella svårigheter.	Kvantitativ	I studien framkommer att en stor del av ergoterapeuterna som deltog i studien, ansåg att de hade lite kunskap om vilka interventioner som var passande för barn med emotionella svårigheter.	Medel

Case-Smith et al. 2012	Stöda barn med inlärningssvårigheter och öka deras skrivhastighet, tydlighet och barnens sätt att uttrycka sig i text.	Kvantitativ	Resultatet visade att tydligheten i skrift ökade hos barn som deltog i denna studie.	Hög
Chaparro & Hooper 2005	Syftet med studien var att utforska 6 åringars tankar om egenvård under deras skoldag.	Kvantitativ	Studiens resultat påvisar att barnen som deltog i studien, redan kunde diskutera vad egenvård är, och hade skapat ett ordförråd för begrepp som har med egenvård att göra, t.ex. att ta hand om sig själv.	Hög
Collins & Dworkin 2011	Fastlägga effektiviteten av viktvästar för att förbättra uppmärksamhet till uppgiften.	Kvantitativ	Deltagarna ökade inte uppmärksamheten på uppgiften.	Medel
Denton et al. 2006	Undersöka effekterna av två interventioner vars mål är att förbättra handstil och utvalda sensomotoriska komponenter.	Kvantitativ	Den terapeutiska interventionen var effektiv på att förbättra prestandan av handskrift. Barnen i den sensomotoriska interventionsgruppen förbättrade på vissa sensomotoriska komponenter.	Hög

Golos et al. 2011	Utvärdera effekten av ett interventionsprogram för att förbättra barnens prestationsförmåga och deltagande i förskoleverksamheten.	Kvantitativ	Interventionen var effektiv med att förbättra kompetens och prestation samt deltagande i dagliga förskoleaktiviteter.	Hög
Howe et al. 2013	Undersöka två korta gruppinterventioner som vanligen används för att förbättra elevernas handstilshastighet och läsbarhet.	Kvantitativ	Eleverna i den intensiva handskriftsgruppen visade förbättringar av handstilens läsbarhet. Inga signifikanta inverkan på handskriftens hastighet och visuell-motoriska färdigheter hittades.	Hög
Jackman et al. 2007	Att ta reda på lärarnas kunskaper om ergoterapi och att ta reda på behovet av stöd hos barn med skrivsvårigheter.	Kvalitativ	Resultatet visar att det stöd som för tillfället finns för barn med finmotoriska svårigheter är inadekvat.	Hög
McGarigle & Nelson 2006	Utvärdera effektiviteten av ett ergoterapeutiskt utvecklingsprogram för skolaktiviteter med en grupp av första klass elever bestående av Australiens ursprungsfolk.	Kvantitativ	Skolbaserade ergoterapiprogrammet var effektivt för att förbättra elevernas handskrift.	Hög

Pfeiffer et al. 2008	Undersöka effektiviteten av en typ av dynamiskt sittsystem, Disc "O" Sitt-kudden, för att förbättra uppmärksamhet på uppgiften bland elever med uppmärksamhets-svårigheter.	Kvantitativ	Studien gav preliminära bevis för användning av Disc "O" Sittkudden som en ergoterapeutisk intervention för att förbättra uppmärksamheten i skolmiljön.	Hög
Ratzon et al. 2007	Testa effekten av en korttidsintervention på finmotoriska och grafomotoriska färdigheter med första klass elever.	Kvantitativ	Eleverna i interventionsgruppen gjorde betydande förbättringar i de totala poängen både på grafomotoriska testet och finmotoriska testet.	Hög
Richardson 2002	Ta reda på hur barn med fysiska funktions hinder upplever deras skola och dess sociala omgivning, och att ta reda på sociala färdigheter hos barn med psykiska funktionshinder.	Kvalitativ	I studien framkom det, att till exempel karaktären av sociala samspel och lek och effekterna av vuxnas deltagande påverkade barnens sociala interaktion.	Hög
Rogers & Case-Smith 2002	Ta reda på skillnaden mellan barnens skrivförmåga på papper jämfört med tangentbordet.	Kvantitativ	I studien framkom det att barnen kunde skriva snabbare med hjälp av tangentbordet än på fri hand.	Hög

Schilling et al. 2003	Kartlägga terapi-bollens användning som sittmöbel i klassrummet som en intervention hos barn med ADHD.	Kvalitativ	I studien framkom det att terapi-bollar kan påverka positivt på barnets sitt beteende i klassrummet och på barnets produktion av ord.	Medel
-----------------------	--	------------	---	-------

Resultaten tematiserades till underrubriker enligt ofta uppträdande kategorier som kom fram vid analysfasen av materialet. Artiklarna har analyserats utgående från den teoretiska referensramen Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP), varefter resultaten har tematiserats till följande teman: aktivitetsrelaterade åtgärder, omgivningsrelaterade åtgärder och personrelaterade åtgärder.

5.1 Aktivitetsrelaterade åtgärder

Observation av dagliga aktiviteter i ordinarie grundskoleklassrum har visat att mellan 30 % och 60 % av skoldagen ägnas åt finmotoriska aktiviteter, såsom klippa och färga, och i synnerhet till skrivuppgifter, som dominerar över andra manipulativa arbetsuppgifter. (Ratzon et al. 2007) Denton et al. (2006) anser, att ergoterapeuter utvärderar nästan regelbundet grov- eller finmotorik, perceptuella färdigheter, kvaliteten av rörlighet och motorisk planering hos elever med handskrifts och/eller finmotoriska svårigheter.

För att ge tillräckligt bra interventioner åt elever med fysiska funktionshinder eller emotionella svårigheter, anser studier att det skulle vara viktigt för ergoterapeuter i skolan att få mera kunskap om hur man skall jobba med dessa elever. (Richardson 2002, Barnes et al. 2003) Det skulle vara betydelsefullt att utveckla olika strategier för barn med fysiska funktionshinder för att delta i dagliga skolaktiviteter, samt att lära andra vuxna hur man kan skapa möjligheter för elever att vara aktivt engagerade deltagare i dagliga aktiviteter. (Richardson 2002)

Resultaten av McGarrigle & Nelson (2006) studie befrämjar att ergoterapiprogram bör använda strategier som baserar sig på olika teoretiska referensramar, eftersom de hänför sig till utvecklingen av aktivitetsutförande. En mängd studier använde sig av flera

teorier och det kom fram, att blandade metoder tillåter ergoterapeuter att anpassa interventioner till varje elevs individuella behov. (Golos et al. 2011, Denton et al. 2006, Howe et al. 2013, Ratzon et al. 2007, McGarrigle & Nelson 2006)

Finmotoriska färdigheter är en viktig komponent av utvecklingen under barndomen, och blir till en viktig färdighet när barnet kommer in i skolåldern, på grund av att finmotoriska färdigheter behövs i aktiviteter, som att klippa eller skriva, samt förväntas av barnet under dagliga skolaktiviteter. (Jackman & Stagnitti 2007) Enligt Rogers & Case-Smith (2002) innebär att kommunicera via skriven text, att uttrycka det eleven vet. Om eleven har svårigheter med att uttrycka sig i text, kan även barnets mängd av kunskap påverkas.

Elever med finmotoriska svårigheter har det ofta svårare akademiskt i skolan jämfört med andra elever i deras klass. (Rogers & Case-Smith 2002, Jackman & Stagnitti 2007) Detta kan även påverka deltagande i sådana aktiviteter, som kan påverka barnets livsgång. I studien framkom det att elever med finmotoriska svårigheter ofta utvecklades med hjälp av extra uppmärksamhet, men att dessa elever sällan utvecklade deras utförande färdigheter på samma nivå som andra elever i samma ålder. (Jackman & Stagnitti 2007) Det framkommer att elever med fysiska funktionshinder samt elever med emotionella svårigheter, har en mängd olika sociala svårigheter som påverkar deras skolgång, som till exempel svagt deltagande i olika skolaktiviteter och svagt deltagande i social lek. (Richardson 2002, Barnes et al. 2003) Elever med emotionella svårigheter kan även möta hinder och ha svårigheter med att följa regler, färdigställa skrivuppgifter, kommunikation och att reglera. (Barnes et al. 2003)

Det framkom i studier att en av de största orsakerna till att elever blir skickade till ergoterapi, är på grund av skrivsvårigheter. (Case-Smith et al. 2012) Case-Smith et al. (2012) rekommenderar att ergoterapeuter ger instruktioner åt elever genom att ge modell på bokstäver, stöder visuellt och verbalt, upprepar övningar, samt genom att ge direkt feedback på det barnen gör. Resultaten av Howe et al. (2013) studie tyder ändå på att eleverna som var utsatta för traditionell handstilsinstruktion som inkluderade intensiv övning och repetition, producerade handstilspoäng som var betydligt bättre i läsbarhet, än eleverna utsatta för visuell-perceptuella-motoriska aktiviteter. Förbättring i handstil noterades med en relativt liten mängd interventionstid. (Howe et al. 2013) Flera studier

tyder på att korta interventioner kan vara effektiva för grundskolans elever vad gäller skrivandet. (Howe et al. 2013, Ratzon et al. 2007, Denton et al. 2006) Det framkommer även i Rogers & Case-Smiths (2002) studie, att ergoterapeuter ser tangentbordet som en alternativ form av skriven kommunikation för elever som har skrivsvårigheter, detta eftersom barn med skrivsvårigheter kan dra nytta av tangentbordet för att processera orden.

I studier användes flera olika aktiviteter för att förbättra elevernas prestationer. För att förbättra elevernas deltagande i skolaktiviteter användes olika finmotoriska, grovmotoriska samt sensoriska aktiviteter. (Golos et al 2011, McGarrigle & Nelson 2006) Gällande förbättring av elevernas handskrift användes olika arbetsblad, spel, skrivandet av brev och olika åldersanpassade skrivuppgifter. (Howe et al. 2013 Denton et al. 2006, Ratzon et al. 2007)

Ett viktigt fokus i ergoterapi är det facto, att delaktighet i aktivitet är en upplevelse som alla människor upplever olika. Att förstå barnens upplevelser om delaktighet i aktiviteter som behandlar egenvård, kan ge ergoterapeuterna möjlighet till att stöda barn och skapa copingstrategier till de hinder, som barnen möter i den kontexten där de lever. (Chapparo & Hooper 2005)

5.2 Omgivningsrelaterade åtgärder

Modeller för ergoterapeutiska interventioner i klassrummet har utvecklats för att ergoterapeuten skall kunna utföra sitt jobb i klassrummet, samtidigt som eleven får stanna i den naturliga kontexten, då interventionen blir mest effektiv. (Case-Smith et al. 2012, Golos et al. 2011)

McGarrigle & Nelson (2006) anser, att ergoterapi-interventioner i smågrupper kan ha en positiv effekt på klassrumsbeteende, inräknat uppmärksamhet, genomföring av uppgifter och frustrationstolerans. Då smågrupper användes, förbättrade interventionerna elevernas skolprestation, samt deltagandet i dagliga aktiviteter och beteende i klassrummet. (Golos et al. 2011, McGarrigle & Nelson 2006, Denton et al. 2006) McGarrigle & Nelson (2006) anser att resultaten stöder smågruppsaktiviteter.

Forskning visar, att brist på resurser, lite kunskap av ergoterapeutiska interventioner, samt attityden bland lärarna kan påverka det stöd, som vissa elever med koncentrations- samt finmotoriska svårigheter får. (Jackman & Stagnitti 2007, Pfeiffer et al. 2008) Om lärarna inte vet om att det finns tjänster som kan stöda barn med finmotoriska svårigheter, kommer lärarna troligtvis inte att rekommendera sådana tjänster åt eleverna (Jackman & Stagnitti, 2007) Studien tar upp konsultation, där ergoterapeuten rekommenderar adaptationer åt läraren, vilket kan innebära att ergoterapeuten lär läraren hur man skall jobba med barn med olika problem med skolaktiviteter. (Case-Smith et al 2012, Golos et al. 2011) Lärare kan även samarbeta med ergoterapeuten genom att jobba sida vid sida med varandra och tillsammans sätt upp mål, göra beslut, planera instruktioner och interventioner, samt att bedöma elevernas utförande (Case-Smith et al. 2012, Golos et al. 2011, Denton et al. 2006, Schilling et al. 2003).

Den tidiga skolomgivningen kan vara en kritisk punkt för barnens sociala utveckling, eftersom barnen då utvecklar en attityd gentemot skolan och dem själva, som är i nära kontakt med kvaliteten av relationen mellan dem och andra barn i samma situation. Det är även viktigt att stöda interaktion mellan barn med och utan funktionshinder, som i sin tur stöder utvecklingen av kamratskap. Många av de aktivitetsområden där ergoterapeuten jobbar, kan påverka barnets sociala inlärnings kontext. Fokuset måste inte enbart handla om barnet, utan även inkludera vuxna och andra elever i barnets skolomgivning. (Richardson 2002, Chapparo & Hooper 2005)

Studierna befrämjar, att ergoterapiprogram bör omfatta åtgärder som är kulturellt lämpliga. (McGarrigle & Nelson 2006, Ratzon et al. 2006, Golos et al. 2011) Det har hittats skillnader mellan olika kulturella grupper, med avseende på till exempel beteende, kompetens samt sensomotorisk och kognitiv utveckling. (Ratzon et al. 2006, Golos et al. 2011)

När en person har svårt att modulera sensorisk information i sin omgivning, kan han eller hon ha svårt med att delta i relevanta stimuli för adaptiva beteenden såsom inläring. (Pfeiffer et al. 2008) Bland ergoterapeuter är Disc "O" Sittkudden, viktvästar och terapibollen mycket använda interventioner, för att främja uppmärksamhet på uppgiften, även om bara en begränsad forskning stödjer effektiviteten av deras användning. Interventionerna för att öka uppmärksamhet på uppgifterna, gav oförenliga

svar. Användningen av Disc 'O' Sit-kudden förbättrade elevernas uppmärksamhet. Däremot användningen av viktvästar hjälpte inte eleverna att koncentrera sig bättre på uppgiften. (Collins & Dworkin 2011; Pfeiffer et al. 2008) Kuddarna ger en möjlighet för en intervention, som lätt kan genomföras med minimala resurser i klassrummet. (Pfeiffer et al. 2008) Schilling et al. (2003) studie påvisade att terapi bollen var användbar som möbel i skolan, eftersom detta hade en positiv inverkan på elevens koncentrationsförmåga och elevernas ordframställning.

5.3 Personrelaterade åtgärder

Elever med skrivsvårigheter blir ofta skickade till ergoterapi för intervention, och skrivsvårigheter är en av de vanligaste orsakerna till skolbaserad ergoterapi. (Case-Smith et al. 2012) Studie tar däremot upp, att en stor del av de barn som har svårigheter i skolan har nytta av extra stöd, men har inga eller endast lite möjligheter till ergoterapeutiska interventioner. (Jackman & Stagnitti 2007, McGarrigle & Nelson 2006, Ratzon et al. 2007)

Det finns behov för mer evidensbaserad forskning för att hjälpa skolbaserade ergoterapeuter, att jobba med barn i skolan. Ergoterapeuter skulle även behöva en bredare och mer synlig roll som ergoterapeut i skolbaserad praxis (Richardson 2002, Barnes et al. 2003)

Forskare har visat att förmågan att förbli fokuserad på relevanta stimuli, som kan kallas för uppmärksamhet på uppgiften, spelar en viktig roll i en persons förmåga att effektivt bearbeta information, en färdighet som är avgörande för framgång i skolan (Collins & Dworkin 2011) I studier användes viktväst och Disc "O" Sittkudden, för att stöda barnets uppmärksamhet i klassrummet. (Collins & Dworkin 2011, Pfeiffer et al. 2008) Att bära viktväst anses öka uppmärksamheten på uppgiften genom att ge proprioceptiva input till kroppen och modulera verksamheten i nervsystemet, vilket gör att bäraren fokuserar sig på en aktivitet. (Collins & Dworkin 2011) Användningen av en Disc "O" Sitt-kudde förbättrar elevens förmåga att kognitivt själv hantera uppgifter och att övervaka elevens prestation, samt förbättrar elevens systematiska problemlösning och stöder lämplig självreglering. (Pfeiffer et al. 2008)

Ergoterapeutens kunskap om fysiska och psykosociala utvecklingen, samt interaktionen mellan individuella och utförande kontext, kan vara nödvändig för att lära vuxna och barn. Detta, för att anpassa den sociala och psykosociala omgivningen, för att konsultera andra professioner, samt för att ge direkta interventioner åt barn i grupper, klassrum och i individuella kontexter (Richardson 2002). För att interventionerna skall bli så effektiva som möjligt, bör ergoterapeuter fokusera sig på elevens önskemål med fokus på barnets ålder och nivå av förståelse, samt elevens starka sidor. (McGarrigle & Nelson 2006, Chapparo & Hooper 2005)

5.4 Sammanfattning av resultat

I studierna framkommer det, att skrivsvårigheter är en av de vanligaste orsakerna till skolbaserad ergoterapi (Case-Smith et al. 2012), men att det kan vara svårt för elever att få tillgång till skolbaserad ergoterapi, trots att de skulle ha behov av ergoterapeutiska interventioner. (Jackman & Stagnitti 2007, McGarrigle & Nelson 2006, Ratzon et al. 2007) Svårigheterna med att få tillgång till ergoterapeutiska interventioner i skolan kan bero på lärarens kunskap om ergoterapeutiska interventioner, men det kan vara svårt för eleverna att få tillgång till ergoterapeutiska interventioner även på grund av kulturella och ekonomiska aspekter (Jackman & Stagnitti 2007).

Studierna tar upp, att ergoterapeutiska interventioner i små grupper har haft en positiv inverkan på elevernas skolprestationer och på elevernas deltagande i dagliga aktiviteter, samt på elevens beteende i klassrummet. (Golos et al. 2011, McGarrigle & Nelson 2006, Denton et al. 2006) Även ett flertal studier tar upp att korta interventioner kan vara effektiva för grundskolans elever gällande skrivandet (Howe et al. 2013, Ratzon et al. 2007, Denton et al. 2006).

McGarrigle & Nelson (2006) studie befrämjar att ergoterapiprogram bör använda strategier som baserar sig på olika teoretiska referensramar, medan andra studier (Richardson 2002, Barnes et al. 2003) tar upp att det finns behov för mer evidensbaserad forskning, för att stöda skolbaserade ergoterapeuter att jobba med barn i skolan. Ergoterapeuter skulle även behöva en bredare och mer synlig roll som ergoterapeut i skolbaserad praxis.

Utgående från det material som blivit analyserat och genomgången kan man dra den slutsatsen att forskningsfrågorna för detta examensarbete har blivit besvarade. Åtgärder med fokus på aktivitet som framkom i studierna var till exempel korta interventioner som visat sig vara effektiva för grundskolans elever gällande skrivandet. (Howe et al. 2013, Ratzon et al. 2007, Denton et al. 2006) Case-Smith et al. (2012) däremot rekommenderar att ergoterapeuter ger instruktioner åt elever genom att ge modell på bokstäver, stöda visuellt och verbalt, upprepa övningar, samt genom att ge direkt feedback på det barnen gör.

Åtgärder med fokus på omgivningsfaktorer som framkom i denna studie var till exempel studier som behandlade skolomgivningen, och det facto att den kan vara en kritisk punkt för barnens sociala utveckling, eftersom barnen då utvecklar en attityd gentemot skolan och dem själva, som är i nära kontakt med kvaliteten av relationen mellan dem och andra barn i samma situation. Det är även viktigt att stöda interaktion mellan barn med och utan funktionshinder, som i sin tur stöder utvecklingen av kamratskap. Många av de aktivitetsområden där ergoterapeuten jobbar, kan påverka barnets sociala inlärnings kontext. Fokuset måste inte enbart handla om barnet, utan även inkludera vuxna och andra elever i barnets skolomgivning. (Richardson 2002, Chapparo & Hooper 2005)

De åtgärder med fokus på personfaktorer som framkom i studierna var till exempel användningen av viktväst och Disc "O" Sittkudde. Forskare har visat att förmågan att förbli fokuserad på relevanta stimuli, som kan kallas för uppmärksamhet på uppgiften, spelar en viktig roll i en persons förmåga att effektivt bearbeta information, en färdighet som är avgörande för framgång i skolan (Collins & Dworkin 2011) I studier användes viktväst och Disc "O" Sittkudden, för att stöda barnets uppmärksamhet i klassrummet. (Collins & Dworkin 2011, Pfeiffer et al. 2008) Att bära viktväst anses öka uppmärksamheten på uppgiften genom att ge proprioceptiva input till kroppen och modulera verksamheten i nervsystemet, vilket gör att bäraren fokuserar sig på en aktivitet. (Collins & Dworkin 2011)

6 RESULTATDISKUSSION

I detta kapitel diskuteras resultaten med stöd av den teoretiska referensramen PEOP (Person-Environment-Occupation-Performance Model) samt kopplas till arbetets bakgrund.

Studier av Golos et al. (2011) och Case-Smith et al. (2012), samt litteratur (Rodger & Ziviani 2006) framvisar, att interventioner borde ske i klassrummet för att det är elevens naturliga kontext. Där ser man hur barnet fungerar på riktigt, vilket innebär att om eleven flyttas till en annan kontext kan elevens funktionsförmåga minska. Största delen av interventionerna i studierna skedde i elevernas egna skolor, under vanlig skoltid och var planerade in i skolans läroplan, men flera av de ergoterapeutiska interventionerna skedde inte i elevens egna klassrum, som skulle ha varit de naturligaste kontexten (Denton et al. 2006, McGarrigle & Nelson 2006, Howe et al. 2013, Ratzon et al. 2007). En funktion som med stor vikt är förmågan att utvärdera eleven och interagera i den naturliga skolkontexten (Munkholm 2012). I PEOP-modellen ligger fokuset på interaktionen mellan personen och miljön, och det är denna interaktion som påverkar aktivitetsutförande och delaktighet. Det som kommer fram i studierna, alltså att det är viktigt att aktiviteterna sker i personens naturliga miljö, stöder modellens teori.

I studierna framkommer det att elever med emotionella och sociala svårigheter kan möta olika problem som kan påverka deras skolgång, till exempel svårigheter med att följa regler, svagt deltagande i olika aktiviteter och svagt deltagande i social lek. (Barnes et al. 2003, Richardson 2002) Forskning visar även att ergoterapeuten borde fokusera sig på elevens starka sidor (McGarrigle & Nelson 2006). Rodger & Ziviani (2006:241, 250) anser, att möjliggöra elevens deltagande i lek, sociala erfarenheter och studier i skolan, är ett primärt mål för ergoterapeutiska tjänster i skolmiljön. Sociala erfarenheter är en grundpelare till exempel för vänskap och deltagande i sociala aktiviteter, och det är därför viktigt att ergoterapeuten stöder eleven i sociala interaktion i skolkontext. PEOP beskriver personen som en inre faktor, som består av fem olika delfaktorer. Alla dessa påverkar personen på olika sätt, de vill säga, att de kognitiva faktorerna påverkar bland annat personens inlärning och kommunikation, medan de fysiologiska faktorerna påverkar människans styrka, rörelse och uthållighet. De olika personfaktorerna påverkar även elevens delaktighet i skolkontexten.

Studier visar, att brist på resurser, lite kunskap av ergoterapeutiska interventioner, samt attityd bland lärarna, påverkar det stöd som elever får. (Jackman & Stagnitti 2007, Pfeiffer et al. 2008) Det framkommer även, att lärarna kan samarbeta med ergoterapeuter genom att jobba tillsammans för att stöda eleven genom att till exempel sätta upp mål och planera interventioner. (Case-Smith et al. 2012, Pfeiffer et al. 2008, Golos et al. 2011) Samarbetet mellan ergoterapeuten och läraren är viktig för att eleven skall få så omfattande stöd som möjligt. Det innebär att läraren behöver rätt metoder för att jobba med elever som har ett behov av stöd. Till omgivningsfaktorerna som finns i PEOP, tillhör det sociala stödet och det sociala och ekonomiska systemet. Det sociala och ekonomiska systemet påverkar de resurser som finns tillgängliga för eleven i skolmiljön. Men det sociala stödet upplevs olika av alla människor, och dess behov varierar. Sahagian Whalen (2003) och Munkholm (2012) anser, att utvärderings- och planeringsprocessen, samt verkställningen av interventioner, borde göras i samarbete med andra parter, som till exempel föräldrar och lärare. Den ökade förståelsen har också bevisats ha en effektiverande verkan på den ergoterapeutiska interventionen.

Det framkommer i studier, att en av de största orsakerna till att elever blir skickade till ergoterapi är på grund av skrivsvårigheter. (Case-Smith et al. 2012) En annan studie påvisar även, att en stor del av skoldagen ägnas åt finmotoriska aktiviteter. (Ratzon et al. 2007) Dessa slutsatser kan man även dra av de artiklar som inkluderats till studien, eftersom hälften av artiklarna handlade om skrivsvårigheter eller andra problem med handfunktionen. Dessa problem påverkade på flera olika skolaktiviteter, som till exempel skrivande, klippande och deltagandet i olika finmotoriska aktiviteter. (Denton et al. 2006, Howe et al. 2013, McGarrigle & Nelson 2006, Ratzon et al. 2007, Rogers & Case-Smith 2002, Smith et al. 2012, Whermann et al. 2006) PEOP tar upp, att det är viktigt, att kunna utföra aktiviteter som är viktiga för personen, men även att förbättra dagligt utförande av de aktiviteter som uppskattas av omgivningen. I Esbo stad (Espoon kaupunki 2014b), kommer elever som har svårigheter med att klara av dagliga uppgifter till ergoterapi. Man har funnit i bakgrunden av problematik med aktivitetsutförande, särskilda svårigheter gällande operativa förmågor, som emotionell reglering, speciella svårigheter med visuomotorik, visuell perception, kroppsuppfattning eller motorik. (Espoon kaupunki 2014b)

Under artikelsökningen kom det fram artiklar vars abstrakt lästes, men som inte inkluderades in i denna studie på grund av att de inte passade in med inklussions- och exklussionskriterierna för denna studie. Dessa forskningar handlade bland annat om barn på daghem eller barn som går i specialskola.

7 METODDISKUSSION

Enligt Friberg (2006), måste tillvägagångsättet värderas med att utvärdera metoden, urvalsförfarande samt analysen.

Denna studie utfördes som en systematisk litteraturstudie, eftersom det gav möjlighet till att hitta så mycket material som möjligt. Dock hittades inga artiklar som skulle ha behandlat skolsystemet i Finland. Det skulle ha varit intressant att göra en intervju med ergoterapeuter som jobbar i skolor, för att få en bättre förståelse hur skolergoterapeuter jobbar i Finland. Men på grund av den korta tiden vi hade att skriva detta arbete, måste vi nöja oss med att göra en systematisk litteraturstudie.

Under sökningen av material lades märke till att det inte fanns så mycket forskning om interventioner i skolorna, som skulle vara relevanta för detta arbete, det vill säga skrivna under åren 2002-2014. Största delen av artiklarna var skrivna på 1980-talet. Till slut inkluderades 14 forskningsartiklar till arbetet. Datainsamlingen måste begränsas till gratis material, på grund av ekonomiska skäl. Alla artiklar som inkluderades var skrivna på engelska, vilket innebär att översättningen till svenska kan ha orsakat missförstånd, vilket har kunnat påverka på resultatredovisningen, samt på reliabiliteten av denna studie. Mängden av artiklar var tillräcklig, men artiklarna skulle ha kunnat behandla mera Finland och de skandinaviska länderna. Flera av artiklar var från 2002-2003 som kändes för gamla, men eftersom de inte fanns så mycket relevanta artiklar, inkluderades även 12 år gamla artiklar.

Det vore ha varit bra om artiklarna skulle ha beskrivit mer specifikt hurdana aktiviteter ergoterapeuterna använde sig av i sina interventioner. Nu besvarade artiklarna mer om det var någon nytta med interventionerna, samt beskrev ytligt vad de hade gjort under interventionen.

Arbetet skulle först behandla bara barn i grundskola, men eftersom mängden av material som hittades var mycket liten, lades märke till även barn i förskolan. Flera av artiklarna behandlade barn med en viss diagnos som till exempel autism, vilket inte passade in på vårt syfte. Dessutom behandlade flera artiklar barn med specialundervisning, och måste därför exkluderas från arbetet.

Att hitta sökorden och att kombinera dem lyckades rätt så bra. Flera sökningar gav många träffar och därför måste sökningen avgränsas med flera sökord. Några artiklar hittades först med hjälp av snöbollseffekten (det vill säga hittade källan för artikeln från en annan artikel) men även med hjälp av den systematiska sökningen. Eftersom vi inte är vana med att kvalitetsgranska artiklar, kan detta ha påverkat tillförlitligheten.

Eftersom vi inte hade mycket tid på oss att analysera artiklarna, påverkade detta på resultaten av analysen. Att översätta de viktiga punkterna till svenska tog längre än vad vi hade förväntat oss. Att kategorisera artiklarnas viktiga punkter kändes svårt, då vi inte specifikt sökte efter någon viss diagnos eller intervention, utan mer kartlagde de olika interventionerna som finns. Efter att vi hade bestämt oss för att kategorisera samt tematisera med hjälp av PEOP, fick vi bättre koll på vad vi ville söka efter. Om vi skulle göra om detta arbete, skulle vi ha börjat med att sätta mera tid på att fundera på kategorierna.

Först var det meningen att tematisera kategorierna efter artiklarnas innehåll, men till slut bestämdes att använda färdiga teman, som passade ihop med forskningsfrågorna.

De exkluderade artiklarna skulle ha kunnat ge oss en bredare kunskap om olika interventioner som ergoterapeuter använder. Om artiklarna med specialskolor skulle ha inkluderats, skulle studiens resultat troligtvis bli annorlunda. Artiklarna skulle ha behandlat mer ett specifikt barn med större problem i skolaktiviteter, samt barn med olika diagnoser.

8 IMPLIKATIONER FÖR ERGOTERAPI OCH FORTSATT FORSKNING

I studierna framkom det, att ergoterapeutiska interventioner som gjorts i skolmiljön, har haft en positiv inverkan på barnets aktivitetsutförande, samt deltagande i social

samvaro. Trots det, framkom det även att många olika faktorer påverkar barnets möjligheter till att få tillgång till skolbaserad ergoterapi. Barnets möjligheter kunde påverkas bland annat av lärarens kunskap om ergoterapi, om ergoterapeutens kunskap om interventioner i skolkontexten, men även av ekonomiska och sociala aspekter.

Ett av de största hindren under denna studie, var det begränsade antalet forskning som gjorts om skolbaserad ergoterapi. Eftersom detta är ett växande yrkesområde, som enligt den forskning som söktes fram, haft positiva effekter både för elever och för lärare, så skulle det vara önskvärt, att mera aktuell forskning inom ämnet skulle göras. Som en idé för fortsatt forskning kunde vara, att göra en liknande studie om ergoterapi i skolkontexten här i Finland. Denna forskning kunde även vinklas på olika sätt, och utgå från såväl ergoterapeutens eller barnets synvinkel. Utgående från den forskning som använts i detta arbete, kunde implikationer för fortsatt ergoterapi i Finland vara, att tänka på att eleven i mån av möjlighet, skall hållas i klassrummet, för att ge eleven möjlighet att utföra de tänkta ergoterapeutiska interventionerna i en så trygg miljö som möjligt. Det är även viktigt att komma ihåg, att se barnet som en helhet under de ergoterapeutiska interventionerna i skolan, alltså inte endast som en elev, utan även som en person.

KÄLLOR

Arbetsterapeuten. 2011, *Delaktighet i skolan för barn med rörelsehinder*, Tillgänglig:

<http://www.fsa.se/Min-profession/Utbildning-och-forskning/Forskning-i-praxis/2011/TA-nr-3/> Hämtad 24.02.2014

Barnes, Karin J.; Beck, Alison J.; Vogel, Kimberly A.; Grice, Kimatha O. & Murphy, Douglas. 2003, Perceptions regarding school-based occupational therapy for children with emotional disturbances, *The American Journal of Occupational Therapy*, 57, s. 337-341

Birch Smith, Agnete. 2013, *Ergoterapeuter kan give ro i skolen*, dr.dk Tillgänglig:

<http://www.dr.dk/arkivP4/Nord/Nyheder/Rebild/2013/02/18/123122.htm>, Hämtad 21.11.2013

Brossard-Racine, Marie; Mazer, Barbara; Julien, Marilyse & Majnemer, Annette. 2012

Validating the Use of the Evaluation Tool of Children's Handwriting-Manuscript to Identify Handwriting Difficulties and Detect Change in School-Age Children, *American Journal of Occupational Therapy*, 66, s. 414–421

Bundy, Anita C.; Lockett, Tim; Naughton, Geraldine A.; Tranter, Paul J.; Wyver, Shirley R.; Ragen, Jo; Singleton, Emma & Spies, Greta. 2012, *Playful Interaction: Occupational Therapy for All Children on the School Playground*.

Tillgänglig: <http://ajot.aotapress.net/content/62/5/522.full.pdf+html> Hämtad 09.02.2014

Brown G. Ted; Rodger, Sylvia & Davis, Aileen. 2003, *Test of Visual Perceptual Skills—Revised: an overview and critique*. Hämtad 09.02.2014

Case-Smith, Jane. 2002, Effectiveness of School-Based Occupational Therapy

Intervention on Handwriting. *American Journal of Occupational Therapy*, 56, s. 17-25. Tillgänglig: <http://ajot.aotapress.net/content/56/1/17.full.pdf+html> Hämtad 09.02.2104

Case-Smith, Jane; Holland, Terri Holland; Lane, Alison & White, Susan. 2012, Effect of a coteaching handwriting program for first graders: one-group pretest–posttest design, *The American Journal of Occupational Therapy*, 66, s. 396-405

- Chapparo, Christine J. & Hooper, Elizabeth. 2005, Self-care at school: Perceptions of 6-year-old children. *American Journal of Occupational Therapy*, 59, s. 67–77.
- Chien, Chi-Wen; Brown, Ted & McDonald, Rachae. 2012, *Examining construct validity of a new naturalistic observational assessment of hand skills for preschool- and school-age children*. Tillgänglig:
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1440-1630.2012.00997.x/pdf>
 Hämtad 09.02.2014
- Collins, Amy & Dworkin, Rosalind J. 2011, Pilot study of the effectiveness of weighted vests, *American Journal of Occupational Therapy*, 65, s. 688-694
- Denton, Peggy L.; Cope, Steven & Moser, Christine. 2006, The effects of sensorimotor-based intervention versus therapeutic practice on improving handwriting performance in 6- to 11-year-old children, *American Journal of Occupational Therapy*, 60, s. 16-27. Tillgänglig:
<http://ajot.aotapress.net/content/60/1/16.full.pdf+html> Hämtad 16.03.2014
- Dolva, Anne-Stine; Lilja, Margareta & Hemmingsson, Helena. 2007. Functional Performance Characteristics Associated with Postponing Elementary School Entry among Children with Down Syndrome, *American Journal of Occupational Therapy*, 61, s. 414-420 Tillgänglig:
<http://ajot.aotapress.net/content/61/4/414.full.pdf> Hämtad 09.02.2014
- Espoon kaupunki. 2014, *Terapiapalvelut*, Tillgänglig: http://www.espoo.fi/fi/FI/Paivahoito_ja_koulutus/Perusopetus/Oppimisen_ja_koulunkaynnin_tuki/Oppilashuollon_palvelut/Terapiapalvelut, Hämtad 16.02.2014
- Espoon kaupunki. 2012, *Suomenkielisen opetuksen toimintakertomus*, Suomenkielinen varhaiskasvatus- ja opetuslautakunta, s. 36-37, Tillgänglig:
<http://www.espoo.fi/download/noname/%7B4A79E203-415A-401C-9EE5-1D3D86339817%7D/37406> Hämtad 16.02.2014

- Fingerhut, Pat; Madill, Helen; Darrah, Johanna; Hodge, Megan & Warren, Sharon. 2002, *Classroom-Based Assessment: Validation for the School AMPS*, *American Journal of Occupational Therapy*, 56, 210–213. Tillgänglig: <http://ajot.aotapress.net/content/56/2/210.full.pdf+html?sid=205d3050-563d-4307-8144-708ec4b63ee4> Hämtad 31.10.2013
- Filpus, Leena. 2010, *Ammattina toimintaterapeutti – Miksi toimintaterapiaa?*, Akavan erityisalat, s. 10. Tillgänglig: http://www.akavanerityisalat.fi/files/1903/Ammattina_toimintaterapeutti.pdf, Hämtad 15.02.2014
- Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne. 2013, Att göra systematiska litteraturstudier, *Natur och Kultur*, Stockholm, 3dje, 219 s
- Friberg, Febe. 2006, *Dags för uppsats : vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, Lund, Studentlitteratur, 154 s.
- Golos, Anat; Sarid, Miri; Weill, Michal & Weintraub, Naomi. 2011, Efficacy of an early intervention program for at-risk preschool boys: a two-group control study, *American Journal of Occupational Therapy*, 65, s. 400-408
- Howe, Tsu-Hsin; Roston, Karen Laurie; Sheu, Ching-Fan & Hinojosa, Jim. 2013, Assessing handwriting intervention effectiveness in elementary school students: a two-group controlled study, *American Journal of Occupational Therapy*, 67, s. 19-27
- Huhtanen, Kristiina. 2011, *Tehostettu tuki perusopetuksessa – työväliseksi pedagoginen ennakointi*, PS-kustannus, Opetus 2000, Juva, s. 40-49; 73-80, 223 s.
- Jackman, Michelle & Stagnitti, Karen. 2007, Fine motor difficulties: The need for advocating for the role of occupational therapy in schools, *Australian Occupational Therapy Journal*, 54, s. 163-173
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring*, Studentlitteratur AB, Lund, s. 146-147; 277, 327 s.

- McGarrigle, Jessica & Nelson, Alison. 2006, Evaluating a school skills programme for Australian indigenous children: a pilot study, *Occupational Therapy International*, 13, s. 1-20
- Missiuna, Cheryl; Pollock, Nancy; Law, Mary; Walter, Stephen & Cavey, Nina. 2006, Examination of the Perceived Efficacy and Goal Setting System (PEGS) With Children with Disabilities, Their Parents, and Teachers, *American Journal of Occupational Therapy*, 60, 204–214 Tillgänglig: <http://ajot.aotapress.net/content/60/2/204.full.pdf> Hämtad 09.02.2014
- Munkholm, Michaela; Löfgren, Britta & Fisher, Anne G. 2012, *Reliability of the school AMPS measures*, Umeå University, Sverige.
- Nidirect government services. 2014, *What are special educational needs?*, tillgänglig: <http://www.nidirect.gov.uk/what-are-special-educational-needs> Hämtad 14.05.2014
- Pfeiffer, Beth; Henry, Amy; Miller, Stephanie & Witherell, Suzie. 2008, Effectiveness of Disc ‘O’ Sit cushions on attention to task in second-grade students with attention difficulties, *American Journal of Occupational Therapy*, 62, s. 274-281 Tillgänglig: <http://ajot.aotapress.net/content/62/3/274.full.pdf+html> Hämtad 15.03.2014
- Ratzon, Navah Z.; Efraim, Daniela & Bart, Orit. 2007, A short-term graphomotor program for improving writing readiness skills of firstgrade students, *American Journal of Occupational Therapy*, 61, s. 399-405 Tillgänglig: <http://ajot.aotapress.net/content/61/4/399.full.pdf> Hämtad 15.03.2014
- Richardson, Pamela K. 2002, The school as social context: social interaction patterns of children with physical disabilities, *The American Journal of Occupational Therapy*, 56, s. 296-304
- Rodger, Sylvia. 2010, *Occupation-centred practice with children – a practical guide for occupational therapists*, Wiley-Blackwell, 347 s.

- Rodger, Sylvia & Ziviani, Jenny. 2006, *Occupational therapy with children – understanding children's occupations and enabling participation*, Blackwell Publishing Ltd, 303 s.
- Rogers, Janet & Case-Smith, Jane. 2002, Relationships between handwriting and keyboarding performance of sixth-grade students, *American Journal of Occupational Therapy*, 56, s. 34-39
- Sahagian Whalen, Sandra. 2003, *Effectiveness of Occupational Therapy in the School Environment*, CanChild Centre for Childhood Disability Research, Tillgänglig: <http://www.canchild.ca/en/canchildresources/effectivenessofot.asp> Hämtad 26.03.2014
- Schilling, Denise Lynn; Washington, Kathleen; Billingsley, Felix F. & Deitz, Jean. 2003, Classroom seating for children with attention deficit hyperactivity disorder: Therapy balls versus chairs, *American Journal of Occupational Therapy*, 57, s. 534-541.
- Specialpedagogiska skolmyndigheten. 2013, *Rätt till särskilt stöd*, tillgänglig: <http://www.spsm.se/sv/Stod-i-skolan/Lagar-och-rattigheter/Ratt-till-sarskilt-stod/> Hämtad 14.05.2014
- Speres – Finlandssvenskt specialpedagogiskt resurscentrum, 1994, *Salamancadeklarationen*, Tillgänglig: <http://www.speres.fi/lagstiftning/deklarationer/salamancadeklarationen/> Hämtad 02.04.2014
- Turpin, Merrill & Iwana, Michael K. 2011, *Using Occupational Therapy Models in Practice*, Elsevier Ltd. s. 90-96
- Undervisnings- och kulturministeriet. 2013, *Undervisnings- och kulturministeriets förslag till statsbudgeten 2014*, tillgänglig: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/08/okmbudjettiehdotus2014.html?lang=sv> Hämtad 26.03.2014

- Utbildningsstyrelsen 2014a. *Stöd för lärande och skolgång*, Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/stod_for_larande_och_skolgang Hämtad 15.02.2014
- Utbildningsstyrelsen 2014b. *Anordnande av förskoleundervisning* Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examina/forskoleundervisning/anordnande_av_forskoleundervisning Hämtad 01.04.2014
- Utbildningsstyrelsen, 2014c. *Rätten till förskoleundervisning*, Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/forskoleundervisning/ratt_till_forskoleundervisning Hämtad 02.04.2014
- Utbildningsstyrelsen, 2014d. *Genomförande av förskoleundervisningen*, Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examina/forskoleundervisning/genomforande_av_forskoleundervisning Hämtad 02.04.2014
- Utbildningsstyrelsen, 2014e. *Förskoleundervisning*, Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examina/forskoleundervisning Hämtad 02.04.2014
- Utbildningsstyrelsen, 2014f. *Läroplanen och timfördelningen*, Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/laroplanen_och_timfordelningen Hämtad 02.04.2014
- Utbildningsstyrelsen, 2014g. *Läroplikt och skola*, Tillgänglig:
http://www.oph.fi/utbildning_och_examen/grundlaggande_utbildning/laroplikt_och_skola Hämtad 02.04.2014
- Willman, Aina; Stoltz, Peter & Bahtsevani, Christer. 2006, Evidensbaserad omvårdnad – en bro mellan forskning och klinisk verksamhet. 2:a upplg. Studentlitteratur AB, Lund, 172 s.

BILAGA 1

Datainsamling

Databas	Sökord	Antal träffar	Antal lästa abstrakt	Antal valda artiklar
Ebsco Cinahl	Occupational therapy AND school envi- ronment	12	3	0
Ebsco Cinahl	Occupational therapists AND school context	5	2	1
Ebsco Cinahl	Occupational therapy AND school envi- ronment AND elementary school	1	1	0
Ebsco Cinahl	Occupational therapy AND intervention AND school context	3	3	2
Ebsco Cinahl	Occupational therapy AND school based AND interven- tion	38	7	1

Ebsco Academic Search Elite	Occupational therapy AND elementary school	30	5	1
Pubmed	Occupational therapy AND intervention AND school context	37	2	1
Pubmed	Occupational therapists AND school envi- ronment AND elementary school	8	1	0
Pubmed	Occupational therapy AND school based AND interven- tion AND pre- school	31	0	0
AJOT	Occupational therapy AND school based AND elemen- tary school	45	8	2

AJOT	Occupational therapy AND school environment AND intervention AND elementary school	67	6	1
AJOT	Occupational therapy AND elementary School AND preschool	54	8	1
AJOT	Occupational therapy AND intervention AND school based	136	11	4
AJOT	Occupational therapy AND elementary school AND intervention	101	6	2

BILAGA 2

Checklista för kvalitativa artiklar

<p>A. Syfte</p> <ol style="list-style-type: none">1. Vad är syftet med studien?2. Vilken kvalitativ metod har använts i studien?3. Är studiens design lämplig för att svara på frågeställningen?	/3
<p>B. Undersökningsgruppen</p> <ol style="list-style-type: none">1. Beskrivs studiens inklusionskriterier?2. Beskrivs studiens exklusionskriterier?3. Framkommer det var studien genomfördes?4. Framkommer det när undersökningen genomfördes?5. Är urvalet för studien tydligt beskrivet?	/5
<p>C. Datainsamlings metod</p> <ol style="list-style-type: none">1. Är fältarbetet tydligt beskrivet?2. Framkommer det vilken datainsamlingsmetod som användes?3. Är studiens data systematiskt insamlat?	/3

<p>D. Analys</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Är resultaten i studien beskrivet? 2. Är studiens resultat pålitliga och trovärdiga? 3. Framkommer det stabilitet och överensstämmelse i studien? 4. Är studiens resultat återförda och diskuterade med undersökningsgruppen? 	/4
<p>E. Utvärdering</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kan studiens resultat återkopplas till forskningsfrågan? 2. Stöder det insamlade datat forskarens resultat? <p>Poäng: / 17</p>	/2

<p>A. Syfte</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Finns studiens syfte utskrivet? 2. Är studiens frågeställningar tydligt beskrivna? 3. Är studiens design lämplig utifrån syftet? 	/3
<p>B. Undersökningsgruppen</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Framkommer studiens inklusionskriterier? 2. Framkommer studiens exklusionskriterier? 3. Är studiens undersökningsgrupp representativ? 4. Framkommer det vilken urvalsmetod som använts i studien? 5. Framkommer det när undersökningen genomfördes? 6. Framkommer det var undersökningen genomfördes? 7. Framkommer det hur många deltagare som inkluderades i undersökningen? 8. Framkommer det hur många deltagare som inkluderades i experimentgrupp (EG) respektive kontrollgrupp (KG)? 	/8

<p>C. Mätmetoder</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Framkommer det vilka mätmetoder som användes? 2. Var validiteten diskuterad? 3. Var reliabiliteten beräknad? 	/3
<p>D. Interventioner</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Finns det ett mål med interventionen? 2. Framkommer interventionens innehåll? 3. Framkommer det vem som genomförde interventionen? 4. Framkommer det hur ofta interventionen gavs? 5. Framkommer det om kontrollgruppen behandlades och på vilket sätt? 	/5
<p>E. Analys</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Var det demografiska datat liknande i de olika jämförelse grupperna? 2. Är bortfallet acceptabelt? 3. Var studiens statistiska analys lämplig? 4. Kommer studiens huvudresultat fram? 5. Kan studiens resultat generaliseras till en annan population? 6. Kan studiens resultat ha klinisk betydelse? <p>Poäng: /25</p>	/6